

Vormingsinstituut Advocaten NOAB - 8 januari 2009.

RECENTE ONTWIKKELINGEN VERBINTENISSENRECHT

Prof. Matthias E. Storme

1. Totstandkoming overeenkomsten

a) algemeen contractenrecht

- Precontractuele verhoudingen:

Goede-trouw-eis speelt hier ook (o.a. Cass. 4 IX 2000).

Parallel onderhandelen mag zolang men tegenpartij niet op het verkeerde been zet (bv. Hof Bergen 14 X 2008, JT 2008, 758)

- Wilsovereenstemming

De overeenkomst is niet gesloten zolang er punten open zijn waarvan de invulling voor een der partijen een voorwaarde is voor sluiting (bv. Hof Bergen 14 X 2008)

Vertrouwensleer vindt ook meer en meer toepassing tussen partijen. Bv. Arbeidshof Gent 12 I 2007 (RW 2008-9, 373; legt de verbinding met de bewijsregels van art. 1341 iz. Bewijs tegen een geschrift).

Voor de vertrouwensleer, zie ook Hof Luik 29 IV 2008 (Justel F-20080429-7; bank wekt foutief de schijn jegens de schuldeisers dat de schuldenaar betaald heeft)

- Vertegenwoordiging: interessant arrest Cass. 24 X 2008 (nr. C.08.0065.N) over bekrachtiging van de verkoop door iemand die in eigen naam andermans goed verkocht.

b) koop-verkoop

Praktijk van de gekruiste optie (artikel H. DE DECKER)

Vlaams gewest:

- minnelijke ontbinding fiscaal quasi neutraal
- termijn commandverklaring voor particulieren verlengd naar 5 dagen

Voorkooprechten: decreet harmonisatie voorkooprechten van 25 mei 2007 nog niet in werking; zal pas in 2010 klaar zijn.

Wet-Breyne: zie mijn syllabus (versie oktober 2008) op <http://storme.be/ZCR-verbruikers.pdf>.

c) borgtocht

Wet kosteloze borgtocht 2007:

- vormvereisten
- impliceren onmogelijkheid van alle-sommen-borgtocht, niet van borgtocht voor toekomstige termijnen uit een bestaande rechtshandeling.

Algemeen: zie mijn syllabus persoonlijke zekerheden op <http://storme.be/zekerheden2008III.pdf>.

2. Nietigheden

a) absolute nietigheden

- Cass. 29 IX 2008 (nr. C.06.0443F): overeenkomst met als doel de vrije beroepsuitoefening te beletten is absoluut nietig.

b) wilsgebreken

Dwaling: staat vandaag in sleutel informatieplichten (zie al (Cass. 28 VI 1996). Meer specifiek:

- 1° weten of moeten weten dat het relevant is voor andere partij: kan een informatieplicht inhouden van de ene dan wel de andere
- 2° verschoonbaarheid: ook vraag of de dwalende een onderzoeksplicht had en/of de tegenpartij een informatieplicht of verkeerde informatie gegeven heeft onverschoonbare dwaling – informatie- en onderzoeksplicht; betreffende wat dwalende zelf moest weten is er geen informatieplicht (Vb.: kh. Brussel 10 IX 2007, RW 2007-8, 1559)

Toepassing bv. hof Antwerpen 12 VI 2006, RW 2007-8, 279.

Bij bedrog geen eis van verschoonbaarheid dwaling: Cass. 23 IX 1977; Hof Luik 14 XI 2006, TBH 2008, 162 n. Y. DE CORDT; vgl. ook verder inzake gedeelde aansprakelijkheid.

NB. Onverschoonbaarheid van de dwaling sluit geen aanspraak op schadevergoeding uit tegen de eigen raadgever die de dwaling mee heeft veroorzaakt (Cass. 23 X 2008, nr. C.06.0158.F; aansprakelijkheid notaris)

“Oorzaak” is “geheel van de beweegredenen” volgens Cass. 14 III 2008 (C.05.0380). Arrest zegt niet veel.

c) kosteloze borgtocht, enz.

Wet kosteloze borgtocht 2007: disproportie met terugbetalingsmogelijkheden begroot bij het aangaan borgschuld.

WCK: terugbetalingsmogelijkheden koppel mogen beoordeeld worden op grond van mogelijkheden van beiden (Cass. 7 I 2008, nr. C.06.0637F)

d) actio pauliana

W.b. de vereisten, m.n. anteroorloofteverste van schuldvordering t.a.v. aangevochten handeling: het is voldoende dat de schuld c.q. aansprakelijkheid voordien is ontstaan, ook

als is ze nog niet vastgesteld; bv. aansprakelijkheid wegens medeplichtigheid aan fiscaal misdrijf – Cass. 20 III 2008, wegens bestuurdersfout – Cass. 5 I 2006.

W.b. de gevolgen : zie mijn bijdrage “Een aanvechtbare constructie. De pauliana in het arrest van 9 februari 2006”: http://webh01.ua.ac.be/storme/071_090206_1496.pdf.
Verdere uitwerking <http://www.storme.be/vermogensrecht2008I.pdf>.

e) non-discriminatie

Nieuwe wetten 2007.

Wachten op arrest grondwettelijk Hof

3. Beëindiging, wijziging inhoud

a) vaststellingsovereenkomsten

Zie mijn bijdrage "[Vaststellings- en geschillenbeslechtingsovereenkomsten](http://storme.be/vaststellingsovereenkomsten.pdf)", <http://storme.be/vaststellingsovereenkomsten.pdf>. (aangevuld met Cass. 31 oktober 2008, nr. C.07.0201.N)

b) opzegging van duurovereenkomsten

Opzegbaarheid is van dwingend recht;

- opzegging is onrechtmatig indien de termijn te kort is en dit in strijd komt met de eisen van de goede trouw (Vb. Hof Brussel 25 V 2005, RW 2008-9 nr. 1)
- gesanctioneerd met schadevergoeding. Man kan in theorie nakoming vorderen, maar een vonnis daartoe zal men niet tijdig krijgen
- quid in kort geding ? Cassatie-arrest 12 I 2007 (RW 2008-9) nuanceert: rechter in k.g. kan de opzegging zelf niet ongedaan maken, maar wel de uitwerking van de opzegging opschorten. Formulering van het voorwerp van de eis is dus belangrijk.

c) beëindiging door de curator ?

Na het verwarrende arrest van 24 VI 2004 heeft arrest-Batiloc van 10 IV 2008 al wat meer duidelijkheid gebracht.

- curator heeft mogelijkheid om niet na te komen, maar dat blijft wanprestatie
- houdt nog geen beëindiging van de overeenkomst in: verbintenissen om niet te doen blijven bestaan. Uitzondering: beëindiging mogelijk indien “noodzakelijk” voor de vereffening van de boedel. Dus huur opzeggen en huurder uitzetten om duurder te realiseren kan nog steeds niet.

Verdere uitwerking in mijn syllabus Insolventierecht:
<http://www.storme.be/vermogensrecht2008II.pdf>

d) niet-realiseringsvoorwaarde

Zie cass. 25 V 2007 (RW 2007-8, 1034) over uitleg van art. 1176 BW: verkoop onder voorwaarde van bouwvergunning; partijen zitten 5 jaar stil: rechter kan oordelen dat redelijkerwijze vaststaat dat de vervulling van de voorwaarde niet meer zal plaatsvinden.

e) bevrijding borg

- Cassatie-arresten van 26 juni 2008 definiëren kosteloos erg restrictief.
- Bevrijding voor echtgenoten bij verschoonbaar verklaarde gefailleerde bij wet uitgebreid naar ex-echtgenoot voor schulden tijdens het huwelijk aangeaan.

4. Niet-nakoming en sancties bij niet-nakoming

a) toerekenbaar / niet-toerekenbaar/ afstand

- overmacht: soepel uitgelegd in Cass. 7 III 2008 (nr. C.06.0379F, autodiefstal uit bewaakte parking). Onderscheid tussen resultaats- en inspanningsverbintenis dus veeleer kwestie van bewijslast dan inhoudelijk verschil.
- verlies van beroep op niet-nakoming of gebrek na goedkeuring. Quid stilzwijgende goedkeuring (afwezigheid van protest) ?
 - * koop: onderzoeksplicht koper bij levering (Cass. 9 X 2006)
 - * oplevering bouwwerken e.d.: veeleer feitelijke waardering (Cass. 26 X 2006, C. 05.0329F)

b) versnippering bij koop

Bij koop is de regeling versnipperd in 3 verschillende regimes:

- a. Weens kooprecht (internationale roerende handelskoop)
 - b. (roerende) consumentenkoop
 - c. gemeen recht (inb. Onroerend goed).
- A. en b. gaan uit van de unitaire categorie non-conformiteit. C. van een exclusieve tweedeling in niet-(conforme-)levering en verborgen gebreken. Cass. houdt vast aan het exclusief karakter van het vrijwaringsregime (Cass. 19 X 2007, TBH 2008, 152 n. H. DE WULF).

c) uitvoering in natura

- bevestiging rechtspraak dat vonnis kan gelden als titel voor levering van onroerend goed en kan worden neergelegd ter overschrijving: Cass. 31 I 2008

d) ontbinding

- Voorwaarden: Cassatierechtspraak blijft dubbelzinnig iz. buitengerechtelijke ontbinding (Cass. 2 mei 2002: “*vermag te oordelen, zoals te dezen, dat gelet op de wanprestatie van haar wederpartij, de contractspartij geen fout heeft begaan door eenzijdig de overeenkomst als beëindigd te beschouwen;*”). Meeste rechtspraak en rechtsleer interpreteert het vrij ruim.
- Gevolgen: omvang ontbinding: geheel of gedeeltelijk naargelang de overeenkomst ondeelbaar is of niet. Maar bij ondeelbare meerpartijenovereenkomst kan een partij niet ontbinden wegens wanprestatie van een andere zonder akkoord van de verdere partijen (zie Cass. 17 X 2008, nr. C.06.672.N)

- Gevolgen: schadevergoeding: Bij ontbinding moet de schade begroot worden op het tijdstip van de tekortkoming: cass. 28 I 2007.

e) beperking schadevergoeding wegens stilzitten (vnl. Interest)

Inperking interest is vrij frequent in rechtspraak, bv.

- stilzitten t.a.v. solidaire medeschuldenaar (in casu studentenkamers), Vred. Elzene 18 III 2008, JT 2008, 320.

- langdurig stilzitten: Hof Luik 8 X 2007 (TBH 2008, 808 = JLMB 2008, 1800); specifiek voor kredietinstelling: Hof Luik 26 II 2008, Justel F-20080226-8

- na provisioneel vonnis lang stilzitten (kh. Antwerpen 8 III 2007, RW 2007-8, 1293)

Volledige afwijzing vordering bij 11 jaar stilzitten na dagvaarding: Cass. 17 X 2008 (nr. C.07.0214.N).

f) proceskosten

Arrest grondwettelijk hof nr. 182/2008 van 18 XII 2008 inzake de Wet 21 april 2007 verhaalbaarheid erelonen en kosten.

Regeling blijft overeind. Resultaat is dat er wel een opdeling blijft

1° kosten technische adviseurs: gemeen recht (materieel recht), d.i. deel van de schade bij contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid

2° kosten advocaten: procesrechtelijke regel voor alle geschillen;

Maar 3° Wet betalingsachterstand 2002 blijft apart gelden als optie in plaats van de RPV.

4° lacune in de wet w.b. strafrechtelijk vervolgde. Hint van GW Hof ...

5° verworpen voor de cassatieprocedure; niet behandeld door GW Hof. Logischerwijze zou bij verbreking in cassatie er wel een schadeclaim op de Staat moeten zijn.

Wat dat betreft: verfijning van de cassatierechtspraak in arrest Cass. 5 VI 2008 (RW 2008-9, 800 n. Van Oevelen).

g) schade en causaliteit

1° “Doorbraak” causaal verband door juridische oorzaak: sinds Cass. arresten van 19 en 20 II 2001 zit cassatie terecht op het spoor van de schade: geen doorbraak causaal verband, in beginsel vergoedbare schade, tenzij bedoeld definitief ten laste te blijven. Dat laatste is een rechtsvraag, geen vraag van bewijs: Cass. 18 IX 2007 (RW 2007-8, 987).

NB. GW Hof arrest van 7 XI 2007 geeft grondwetsconforme interpretatie die leidt tot gelijkschakeling van situaties van werknemerschap en ambtenaarschap van het slachtoffer.

2° Verlies van een kans: na twijfels door zwalverzuur arrest van 2004 nu duidelijkheid door Cass. 5 VI 2008 (nr. C.07.0199N, RW 2008-9, 795 n. Lierman). Pas op:

- hangt ervan af wat men vordert !

- gaat nog steeds niet zover als een volwaardig proportionele aansprakelijkheid (d.i. proportionele causaliteit).

3° Verdeling aansprakelijkheid.

Bij meerdere fouten in causaal verband (zij het contractueel dan wel buitencontractueel) wordt de aansprakelijkheid in beginsel verdeeld (voor bv. nalatigheid de schade te beperken, zie Cass. 17 V 2001: “*niettemin gebiedt in een geest van loya-liteit de redelijke maatregelen te treffen die zijn schade kunnen matigen of binnen zekere grenzen houden*”). Een belangrijke uitzondering is dat de aansprakelijkheid voor een opzettelijke fout niet verminderd wordt in geval van (onopzettelijke) fout van de schadelijder (Cass. 6 XI 2007, RW 2007-8, 1716 n. B. WEYTS). Arrest gemotiveerd met “*fraus omnia corrumpit*”; dat laatste adagium wordt anderzijds ook meermaals te onpas gebruikt ...

5. Overgang van schuldvorderingen

Accessorium sequitur principale:

- na verkoop een opvolgende verkoop (klassieke geval)
 - na aannemingsovereenkomst een verkoop: ja – bv. Cass. 29 II 2008 (nr. C.06.0303F). (bv. architect – bouwpromotor koper Rb Antwerpen 15 I 2004, RW 2007-8, 1207)
 - na verkoop een aanneming : ja ! Cass. 18 V 2006, nr. C.05.0097N.
- Niet: aanneming na aanneming (wel omgekeerd rechtstreekse vordering van de onderaannemer op de hoofdopdrachtgever).

Gevolgen:

- schuldenaar behoudt alle excepties uit de valutaverhouding, inb. De “enac”: er is weliswaar geen contract A-C maar wel een contractuele rechtsverhouding.

6. Schuldvergelijking

Effectiviteit na samenloop e.d.van nettingovereenkomsten, d.i. op voorhand bedongen schuldvergelijking – art. 14 en 15 WFZ.

GW Hof 167/2008 van 27 XI 2008: uitbreiding van de WFZ naar natuurlijke personen niet-handelaars is ongrondwettig want onvoldoende gemotiveerd.

Maar arrest m.i. ten onrechte én slag in ’t water:

- gronden voor die beslissing zijn een miskleun
- gevolgen m.i. beperkt. Want eigenlijk geldt hetzelfde al zonder die bepaling, alleen minder rechtszekerheid. Achtergrond: schuldvorderingen hebben slechts statuut zoals ze gelden in de rechtsverhouding tussen partijen – als partijen bedongen hebben dat ze een ondeelbaar geheel vormen (bv. rekening-courant), werkt dat sowieso erga omnes.

Dat laatste ligt in lijn van Cass. 2 II 2007 iz. minnelijk kantonement. Weliswaar een andere casus, maar zelfde ratio.